

Μανώλης Μητσιάς: «Δεν γυρίζει, φοβάμαι, εύκολα πια το πράγμα...»

του Σωτήρη Κακίση

(Η συνέντευξη του Μανώλη Μητσιά στον Σωτήρη Κακίση δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Symbol, τον Ιούνιο του 1999)

Επιλογή φωτογραφικού υλικού: Σωτήρης Κακίσης

Είναι απογοητευμένος. Απογοητευμένος από την τροπή που έχουν πάρει πια τα πράγματα όχι μόνο στο ελληνικό τραγούδι, αλλά στην ελληνική κοινωνία, στον κόσμο όλο, τελικά. Ο Μανώλης Μητσιάς πιστεύει πως πολύ, πάρα πολύ δύσκολα πια, το ποτάμι θα γυρίσει πίσω, και φοβάται πως μόνο με μια εθνική καταστροφή θα ξαναξυπνήσει η Ελλάδα, οι άνθρωποι. Γιατί σαν να μην καταλάβαμε τίποτα από τους ποιητές και τους άλλους μεγάλους δημιουργούς του τόπου, σαν να μη βλέπαμε την ώρα να τους αφήσουμε πίσω για της ευτέλειας τα εφήμερα κέρδη, για του τίποτα την κατανάλωση, την άχρηστη επαναληπτικότητα. Ο Νίκος Γκάτσος κι ο Μάνος Χατζιδάκις σαν να 'ρχονται, όμως, συνέχεια στην καρδιά και στο νου του, σαν να μας παραστέκονται απ' όπου κι αν είναι πια, περιμένοντάς μας στο μέλλον. Να μας ξανασώσουν οι δυο τους με τη σοφία, με τη δύναμη, με το έργο τους.

Σ.Κ.: Διάβαζα πριν λίγο καιρό, κύριε Μητσιά, που λέγατε πόσο μας λείπουν πια άνθρωποι σαν τον Νίκο Γκάτσο. Άνθρωποι σαν τον Μάνο Χατζιδάκι επίσης δεν μας λείπουν πια;

Μ.Μ.: Μα εγώ όταν μιλάω για τον Γκάτσο, δεν γίνεται να μην εννοώ και τον Χατζιδάκι. Γιατί αυτοί οι δύο ήσαν εξ' αδιαίρετου, τελικά.

«Της Γης το χρυσάφι», κανονικά; Μιλάμε τώρα για δύο ανθρώπους που μ' έχουν σημαδέψει εμένα, αλλά και την οικογένειά μου ολόκληρη.

Την Ελλάδα όλη, μεταξύ μας. Την Ελλάδα όλη!

Ε, βέβαια. Εγώ τώρα είπα να μιλήσω λίγο ταπεινά, προσωπικά. Ξέρετε πόσα από 'κείνα τα πράγματα που κάθε μέρα έλεγε και προέβλεπε ο Γκάτσος, τα συναντάω σήμερα μπροστά

μου; Πολλά, πάρα πολλά.

Ήταν και προφητική η ικανότητα του Νίκου Γκάτσου;

Αν ήταν; Εδώ, σ' ένα στίχο μέσα προέβλεψε κάποτε τον πόλεμο του Λιβάνου. Μάλιστα, πολύ πριν γίνει. Το '72 νομίζω, σ' έναν δίσκο, στον «Περίπατο» του Κηλαηδόνη, έλεγε: «Κοίτα, στην Παλαιστίνη και το Λίβανο στήσανε το καμίνι και τον κλίβανο». Και μετά κάποιο χρόνο ξεσπάει κι εκεί ο πόλεμος...

Πέρα, όμως, κι από τους πολέμους, ο Γκάτσος ήξερε, νομίζω κι εγώ, να λέει που βρισκόμαστε πια, πού τραβάμε.

Ο Γκάτσος ήξερε την ψυχολογία του νεοέλληνα, την ήξερε καλά. Αυτόν τον ευδαιμονισμό που κυριαρχεί πια σήμερα απ' άκρου εις άκρον στη χώρα μας. Πως ο Έλληνας το μόνο που κοιτάει πια είναι πώς θα τα οικονομήσει, για να πάει κατευθείαν μετά στα μπουζούκια να τα σπάσει, να τα ξοδέψει όλα τα λεφτά του, αν γίνεται, με τον πιο ευτελή τρόπο.

Αν ήταν μόνο αυτό, και καλό μπορεί να 'τανε!

Θυμάμαι, το '75 του λέω: «Κύριε Γκάτσο, με ζητάνε να κατέβω κι εγώ στην παραλιακή, στα μαγαζιά τα μεγάλα». Τότε ήσαν στις μεγάλες του δόξες ήδη τα «Δειλινά», η «Νεράιδα», ξέρετε. Κι εγώ ήμουνα ακόμα στις μπουάτ, με ψίχουλα. «Τι να κάνω;», του λέω. «Να πάω;». «Παιδί μου, δεν πας;». «Μα, κύριε Γκάτσο...». «Παιδί μου, μήπως έχεις την εντύπωση πως αυτοί έρχονται ακόμα στην Πλάκα γιατί τους κρατάνε αυτά που γράφουμε εγώ κι ο Χατζιδάκις;». «Γιατί έρχονται τότε;». «Γιατί δεν έχουνε ακόμα κι αυτοί λεφτά. Μόλις βρούνε κι αυτοί το χιλιάριο, στα «Δειλινά» θα τρέξουνε κι αυτοί. Τι νομίζεις;». Κι είχε απόλυτο δίκιο, το κατάλαβα μετά...

Κυνικό μοιάζει αυτό, δεν μοιάζει; Ναι. Αλλά είναι κι αληθινό, η αλήθεια χωρίς αυταπάτες.

Κι όταν αποκτήσανε κι οι υπόλοιποι λεφτά;

Κανένας τους δεν ξαναπάτησε στην Πλάκα. Όλοι κατεβήκανε στα κοσμικά, να τρώνε, να πίνουν, να παραγγέλνουν τα φιλέτα, τις σαμπάνιες τους. Οι ίδιοι άνθρωποι που χτες έρχονταν στις μπουάτ και δεν είχανε που να σταθούνε, μόλις κι αυτοί πιάσανε μερικά λεφτά, πάνε. Πάει.

Μην τους είδατε, μην τους απαντήσατε! Ανθρώπινο, όμως, δεν είναι κι αυτό;

Ανθρώπινο, αλλά κι απωθημένο. Καταστροφικό απωθημένο. Πότε ήτανε δε, που διάβαζα σε μian εφημερίδα, που 'λεγε ένας συγγραφέας σύγχρονος, αυστριακός, πως «Για όλα φταίει, τελικά, η περίφημη εκείνη γενιά του '68». Αν γίνεται πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία, αυτή η άκαπνη και κομπλεξική γενιά μοιάζει πως φταίει. Που έπρεπε σώνει και καλά κι αυτή να τα σπάσει. Και βρήκε τη Σερβία πρόχειρη ξαφνικά.

Αυτό κι αν είναι απωθημένο! Τουλάχιστο οι δικοί μας μόνο πιάτα σπάγανε, μόνο σαμπάνιες χύνανε. Κι όμως: Όσο προφητικοί και να ήσαν οι Μεγάλοι αυτοί Φίλοι μας που δεν υπάρχουν πια σωματικά, εγώ δεν πιστεύω πως ξέρανε πως θα φτάναμε εδώ που φτάσαμε τόσο γρήγορα, τόσο εξευτελιστικά...

Τόσο γρήγορα; Μα εκεί οδηγούσανε όλα. Υπήρχε, αν το σκεφτείτε τώρα πια, καμία περίπτωση να μην οδηγηθούμε εδώ που οδηγηθήκαμε; Τυχαία ήταν κι η δική τους απογοήτευση για τους ανθρώπους, για τον άνθρωπο; Σε ποιον λαό απευθυνότανε κι ο Χατζιδάκις; Πέστε μου εσείς ένα κοινό φανατικό εν Ελλάδι, να βγάλει ο Μάνος ένα δίσκο τα τελευταία χρόνια, και να τρέξουνε πενήντα χιλιάδες άνθρωποι να τον πάρουν. Όπως πουλάνε κάτι σταρ απίστευτοι σήμερα, από τη μια στιγμή στην άλλη.

Μα δεν μετριέται, Μανώλη, με το στρέμμα: Με της καρδιάς το πύρωμα δεν μετριέται, και το... Αίμα; Αυτό να λέγεται, Σωτήρη. Γιατί αυτοί οι τρομεροί δημιουργοί κάθε φορά δίνανε όλο και πιο δύσκολες εξετάσεις. Γιατί τις δικές τους προπωλήσεις τις κρατούσανε στα χίλια και στα δύο χιλιάδες κομμάτια μόνο. Πόσο πούλησε η «Αθανασία», αυτό το ανεπανάληπτο έργο; Πείτε μου. Είκοσι χιλιάδες σε τόσα χρόνια μέσα;

Αυτό μοιάζει εφιαλτικά λίγο, σε σύγκριση με τα παλαβά μεγέθη τα σημερινά. Όταν βγάζει ο άλλος σήμερα, δεν ξέρω κι εγώ τι βγάζει, και πουλάει πενήντα χιλιάδες κομμάτια σε δύο μέρες μέσα;

Και δεν μπορείς να πεις πως μιλάμε, όταν αναφερόμαστε στον Γκάτσο και τον Χατζιδάκι, για δημιουργούς που περιφρόνησαν την απλότητα του τραγουδιού, γράφοντας τραγούδια που δεν τραγουδιούνται, ακατανόητα...

Όχι, βέβαια. Όχι, βέβαια.

(Μανώλης Μητσιάς, Πέμη Ζούνη, Αναστασία Μουτσάτσου)

Τι κάνει, άρα, τον κόσμο να μην αντέχει πια καθόλου την οποιαδήποτε ποιότητα, και τον τραβάει, σαν κουνούπι στο φως, η ευτέλεια και η προχειρότητα; Το τίποτα; Τα τελευταία χρόνια, αν κάνουμε ένα γρήγορο ριπλέι, μian αναδρομή αισθητική από τη Χούντα και μετά, θαρρείς πως επεβλήθη πια στον Έλληνα μια νοοτροπία άλλη. Γιατί, πριν τη Χούντα, έμοιαζε να υπάρχει ένα κάπως ανεπτυγμένο, ένα πνευματικό, θα 'λεγα, αίσθημα του λαού. Τραγουδάγαμε Χατζιδάκι και Θεοδωράκη...

Ξαρχάκο, Μούτση, Λοΐζο... Και μαζί και τους ποιητές μας. Τους ψάχναμε, τους έψαχνε ο κόσμος τότε αυτούς. Εγώ, θυμάμαι, μαθητής στο Γυμνάσιο, σ' ένα περιφερειακό Γυμνάσιο, ανακάλυψα τον Ρίτσο, τον Ελύτη και τον Σεφέρη, από τις μουσικές και όχι από τα μαθήματα στο σχολείο. Δεν μας διδάσκανε τέτοια οι καθηγητές μας τότε. Μόνο λίγο τους κλασικούς, Παπαδιαμάντη, Σολωμό, Καβάφη.

Κι αυτούς, εκτός εξαιρέσεων, άσχημα. Να τους μισήσεις τελικά, παρά να τους ερωτευθείς. Ναι. Αλλά κάτι καλύτερο γινότανε. Ήρθε όμως η Χούντα μετά, κι έβαλε τον άνθρωπο σ' ένα τραπέζι μπροστά, του 'δωσε και μια ντουζίνα πιάτα, «σπάστ' τα όλα!», του 'πε, «κάψ' τα!».

Εκτονώσου...οικονομικά, μια κι αλλιώς δεν τη θέλουμε την εκτόνωσή σου! «Μη σκέφτεσαι. Εκτονώσου». Κι έρχεται μετά η Μεταπολίτευση, πλακωθήκαμε όλοι στα Αντιστασιακά, στ' Αντάρτικα, έπηξε κι από 'κει το πράγμα. Κι έρχεται κι η «Αλλαγή» στο τέλος, με τους νεοπλουτισμούς και τα καινούργια τζάκια, κι η Γενιά του 1-1-4, στην οποία κι εγώ ανήκω, γίνεται πια κατεστημένο. Και θέλει ν' αποδείξει πως έχει λεφτά. Να τα δείξει.

Να δείξει κι αυτή τ' «αυγά της», που είπε κι ο προπονητής του μπάσκετ Ιωαννίδης, όχι ακριβώς αυτό εννοώντας, βέβαια.

Και πώς δείχνονται τα λεφτά; Πώς να δείξει η κυρία το ρόλεξ; Πώς να δείξει ο άλλος τη Μερσεντές;

Βουρ, λοιπόν, στην παραλιακή, που λέγαμε. Στα μαγαζιά τα μεγάλα. Στα μαγαζιά τα μεγάλα, με τα ανάλογα, όμως, τραγούδια. Συν το γεγονός ότι υπήρξε κι από τότε, κατά τη γνώμη μου, μια σκοπιμότητα από τις εταιρείες δίσκων, να επιβάλλουν, να παράγουν τραγούδια της ευτέλειας που λέμε.

Γιατί αυτή η σκοπιμότητα; Γίνανε όλα θυσία στο βωμό του εύκολου κέρδους;

Δεν γίνανε; Το κέρδος, και δη το εύκολο, έμοιαζε γι' αυτούς αυτοσκοπός. Έτσι δεν άρχισαν να φεύγουν κι οι μεγάλοι παραγωγοί από τις εταιρείες; Έτσι δεν χάσαμε Πατσιφά, Τάκη Λαμπρόπουλο; Ανθρώπους, που βγαίνανε και τρώγανε κι όλη τη μέρα κουβεντιάζανε με τον Γκάτσο και τον Χατζιδάκι. Που αυτές ήσαν οι παρέες τους. Οι δημιουργοί οι πραγματικοί.

Κι όχι τίποτα διαφημιστές, σαν σήμερα, φαντάζομαι.

Δείτε σήμερα τις παρέες των αντίστοιχων ανθρώπων, των τωρινών παραγωγών: Με τους σταρ των σκυλάδικων περνάνε το εικοσιτετράωρό τους, και περηφανεύονται κι από πάνω γι' αυτό.

(Μανώλης Μησιάς, Παντελής Βούλγαρης, Αλέκος Φασιανός)

Όμοιος ομοίω αεί πελάζει... Ύστερα, ο λαός βλέπει τι κάνει η κεφαλή κι ακολουθεί.

Ακολουθεί τη νεόπλουτη τάξη, που έχει εγκατασταθεί εδώ γύρω. Και, είδατε, δεν τη λέω αυτή την τάξη αστική, γιατί υπήρξαν παλιότερα αστοί στην Αθήνα και όχι μόνο, με υψηλότατο επίπεδο, με πάρα πολύ πολιτισμό. Κι αυτό, άμα το σκεφτείς, λείπει σήμερα από την ελληνική

κοινωνία: Μια αστική τάξη, ικανή να βάλει τα πράγματα λίγο στη θέση τους. Εδώ ο Αβέρωφ, ο σούπερ-αστός, ας πούμε, ιδεολογικά, όταν έβλεπε τον Γκάτσο στο «Φλόκα» ή στο «GB», σηκώνόταν να του παραχωρήσει τη θέση του. Το 'δα με τα μάτια μου: Του 'πανε τα γκαρσόνια, «Εδώ κάθεται συνήθως ο κύριος Γκάτσος», και σηκώθηκε ολόκληρος Αβέρωφ κι έφυγε. Ο παντοδύναμος τότε Αβέρωφ, ο Υπουργός Εθνικής Αμύνης.

Κι έστελνε μετά κι ένα ναύτη, να φέρει να δώσει, σε Χατζιδάκι και Γκάτσο, τα καινούργια του μυθιστορήματα. Γιατί, κι ο Υπουργός Εθνικής Αμύνης που λέμε, έγραφε, τον συγκινούσε η ποίηση, η λογοτεχνία. Λοιπόν, ποιος το κάνει σήμερα αυτό το πράγμα, μου 'λέτε; Γιατί εγώ είχα δει, παλιά, και τ' άλλο: Να παίζει ο Ζαμπέτας σ' ένα μαγαζί, και να 'ναι από κάτω ο τάδε εφοπλιστής, ο γόνος κάποιας μεγάλης αστικής οικογένειας, και να προσπαθεί να ησυχάσει την παρέα του, «Μη μιλάτε, παίζει ο Ζαμπέτας μπουζούκι». Ποιος το κάνει σήμερα αυτό; Σήμερα όλα είναι ένα μπάχαλο, κι η υποκουλτούρα της υποκουλτούρας...

Δεν μετράει όμως ένας καλός, πολύ περισσότερο από, δεν ξέρω κι εγώ πόσους, κακούς πάντα; Δεν ξέρω, δεν ξέρω. Θέλει πολύ αγώνα. Πάρα πολύ.

Όπως τόσα νέα παιδιά βλέπουν και ξαναβλέπουν τις παλιές, καλές, μαυρόασπρες ελληνικές κωμωδίες στην τηλεόραση, και τις ψάχνουνε πια με φανατισμό, μπορεί ξαφνικά να γίνει κάτι αντίστοιχο και για τα καλά τραγούδια που λέμε, όχι μόνο των έντεχνων συνθετών και στιχουργών, αλλά και για τα, επίσης ανεπανάληπτα, λαϊκά και ρεμπέτικά μας;

Πολύ δύσκολο, έως πάρα πολύ. Δεν γυρίζει, νομίζω, εύκολα πια το πράγμα. Γιατί και τις ταινίες αυτές που λέτε, δεν τις δείχνουνε από αγάπη στην τηλεόραση. Τις δείχνουν για κάποιον εύκολο κέρδος, επειδή δεν έχουνε προγράμματα, τα λεφτά που χρειάζονται για να παράγουν τίποτα βλακείες, από 'κείνες που, ως επί το πλείστον, πια παράγουνε. Πώς να γίνει, έστω κι έτσι από σπόντα, κάτι αντίστοιχο για τα καλά ελληνικά τραγούδια;

Εδώ με πιάσατε αδιάβαστο, ομολογώ. Οι παλιοί δίσκοι, και λυπάμαι που το λέω αυτό, δεν νομίζω πως μπορούν να συγκινήσουν πια σήμερα. Θα τους ανακαλύπτουν μόνο μερικοί άνθρωποι ατομικά κατά καιρούς, αλλά τίποτα, φοβάμαι, περισσότερο. Δεν ξέρω, εγώ είμαι πολύ απογοητευμένος.

Εγώ πάλι, άλλη αίσθηση πια έχω: Πως ο Χατζιδάκις κι ο Γκάτσος, κι όχι μόνο, θα μας περιμένουνε πάντα στη ...γωνία, γωνία Μέλλοντος και ουσιαστικής Δευτέρας Παρουσίας. Το 'πατε. Θα τους βρούμε πράγματι κάποια στιγμή μπροστά μας. Αλλά ξέρετε πώς; Πάλι λυπάμαι που το λέω: Μέσα από κάποια εθνική καταστροφή. Εκεί, τότε, θ' αναγκαστούμε έκοντες-άκοντας να ανατρέξουμε ξανά στις ρίζες μας, στις ουσίες, στην αλήθεια. Τότε, δυστυχώς. Η Ελλάδα οριστικά θα συνέλθει μόνο μέσα από μία εθνική καταστροφή, δυστυχώς. Εκεί πάμε, αν θέλετε να σας κάνω κι εγώ λίγο τον προφήτη.

Μας ανοίξατε την καρδιά, κύριε Μητσιά, τώρα.

Μα με τον άκρατο ευδαιμονισμό, με πιο μεγάλα μας όνειρα το πώς θ' αποκτήσουμε όλο και πιο ακριβά αυτοκίνητα, όλο και πιο εξεζητημένα σπίτια και πράγματα, ό,τι έχει σχέση με την κατανάλωση...

Κι ό,τι πιο άχρηστο, τελικά...Κι ό,τι πιο άχρηστο, πού αλλού θα καταλήξουμε; Δεν χρειάζεται να 'σαι προφήτης, για να το πεις αυτό.

Πήγατε, πάντως, κι εσείς, θέλοντας και μη, στα μεγάλα μαγαζιά, έτσι δεν είναι;

Πήγα μετά από πολλά χρόνια, ναι. Όταν πια είχε κάνει και ξανακάνει τον κύκλο της η Πλάκα. «Δεν έχει νόημα πια, κύριε Γκάτσο», του 'χα πει. «Παιδί μου, αυτό εγώ σου το 'χω πει εδώ και πολλά χρόνια. Τι θα κάνεις; Εσύ είσαι ένας επαγγελματίας τραγουδιστής».

Πώς νοιώθει ένας επαγγελματίας τραγουδιστής εκεί πέρα; Όταν από κάτω υπάρχει αυτό το μπάχαλο, που είπατε; Κάποια στιγμή, δεν σε κρατάνε πια τα πόδια σου. Λες, «Τι δουλειά έχω εγώ εδώ μέσα;», αυτό λες. Και μένεις πια μόνο για βιοποριστικούς λόγους, όσο μείνεις. Εδώ υπήρξε ένας συνάδελφός μου, που, κάποια στιγμή, άρχισε να τραγουδάει μέσα από τα καμαρίνια, με το μικρόφωνο. Αφού ούτε τον ακούγανε, ούτε τον κοιτάγανε πια, όλοι επί σκηνής, να κουτουλάνε ο ένας πάνω στον άλλον. Ούτε καν έβγαινε στην πίστα. Και δεν παίρνανε χαμπάρι οι άνθρωποι.

Αρα, πώς σώζεται κανείς πια, μ' όλη αυτή την αρνητική τροπή που έχουν πάρει, όχι μόνο στο τραγούδι βέβαια, τα πράγματα;

Τι να σας πω; Πηγαίνοντας κόντρα όσο μπορείς σ' αυτό το παλιρροιακό κύμα, κι όσοι πιστοί προσέλθετε. Επιμένοντας, κι όσο αντέξεις. Κρατώντας όσο μπορείς μια ιδεολογία, μια εσωτερική ψυχική κατάσταση. Ένα ήθος. Ένα ήθος.

